

پرسش و پاسخ حقوقی

از: سید یوسف اسماعیل صفوی

بنابراین در پایان سال مالی، ما به التفات حاصل از دخل و خرج مدرسه می‌بایست برای تجهیز آن منظور گردیده و عملکرد تعاونی مدرسه غیر انتفاعی منجر به کسب سود و تقسیم آن بین اعضاء نشود زیرا ماهیت مدارس مزبور جنبه انتفاعی و تجاری ندارد.

□ پرسش:

آیا شرکتهای سهامی شش گانه و مؤسسات ثبت شده می‌توانند به تعاونی تولیدی یا خدماتی تبدیل شوند؟ چنانچه پاسخ مثبت است، نحوه تبدیل چگونه خواهد بود؟

○ پاسخ:

در مقررات قانون تجارت و لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت شرکتهایی که از نوعی به نوع دیگر قابل تبدیل هستند و مقررات راجع به نحوه تبدیل آنها با ذکر جزئیات مربوط، مشخص شده است در هیچ یک از مقررات مذکور امکان تبدیل نوعی از شرکتهای تجاری به تعاونی پیش بینی نشده است. لهذا اقدام در مورد تبدیل شرکت تجاری به تعاونی مخالف با مقررات موضوعه است و در این معنا شرح نحوه تبدیل نیز منتفی خواهد بود.

□ پرسش:

آیا در تنظیم مواد ۲ و ۳ اساسنامه شرکتهای تعاونی تولیدی و خدماتی (شامل هدف و موضوع و حدود فعالیت) می‌توان اهداف آینده را پیش بینی کرد یا مواد موارد فقط می‌بایست بر اساس مجوز یا موافقت اصولی تکمیل گردد؟ ظاهراً اداره ثبت شرکتهای موارد پیش بینی شده را که خارج از مجوز تأسیس یا موافقت اصولی باشد، قبول ندارد.

○ پاسخ:

اصولاً ماده ۲ اساسنامه هر شرکت تعاونی متناسب با نوع تعاونی شامل هدف یا هدفهای مترتب بر تأسیس تعاونی است و مفاد ماده ۳ اساسنامه تعاونیها می‌بایست مشتمل بر موضوع و عملیاتی باشد که نیل به هدف را امکان پذیر می‌نماید. در تنظیم مفاد ۲ و ۳ اساسنامه هر تعاونی تناسب بین نوع شرکت با هدف از تشکیل شرکت و موضوع و حدود عملیات آن مراعات شده است. شرکتهای تعاونی مکلفند برای هر مورد از موضوع و حدود عملیات مقرر در اساسنامه که آنها را مستلزم اخذ موافقت اصولی یا مجوز از مراجع ذیصلاح باشد، مجوز و موافقت اصولی را اخذ و به اداره شرکتهای ارائه دهند. در غیر این صورت ادارت ثبت بر طبق قانون

آقای علیرضا صمیمی بدون اشاره به عضویت یا سمت خود در شرکت تعاونی خاصی پرسشهای متعددی را در ارتباط با مقررات تعاونی طرح کرده‌اند که نشانه علاقمندی ایشان به بخش تعاونی و رفع مشکلات قانونی این بخش مهم از اقتصاد کشور است. با تشکر از آقای صمیمی که موضوعات دقیقی را مورد توجه و تذکر قرار داده‌اند، ذیلاً به درج تعدادی از پرسشها و پاسخ هر یک مبادرت می‌شود:

□ پرسش:

با آن که در اساسنامه مورد عمل شرکتهای تعاونی مدارس غیرانتفاعی، تقسیم سود سالانه بین اعضاء پیش بینی شده است لیکن مسئولان ادارات آموزش و پرورش با این موضوع مخالفت کرده و اظهار می‌دارند مدارس غیر انتفاعی اعم از این که به صورت حقیقی یا حقوقی تأسیس شده باشند مجاز به تحصیل سود و تقسیم آن بین سهامداران نمی‌باشند. در این مورد مطابق با مقررات اساسنامه باید عمل شود یا نظرات آموزش و پرورش؟

○ پاسخ:

قوانین حاکم بر تأسیس مدارس غیر انتفاعی، کسب سود در این گونه مدارس و تقسیم آن را مجاز نمی‌داند و وجوهی که از محل شهریه دانش‌آموزان دریافت می‌شود می‌بایست صرف تأمین نیازمندیها و هزینه‌ها و تجهیز مدرسه غیرانتفاعی مربوط شود.

مکلفند از ثبت هر مورد فعالیت که مبادرت به آن نیاز به اخذ مجوز یا موافقت اصولی داشته و تحصیل و ارائه نشده باشد، خودداری نمایند. این مورد در آیین نامه اجرایی قانون بخش تعاونی مصوب هیأت وزیران نیز مورد تصریح قرار گرفته است.

□ پرسش:

شرکت تعاونی غیر فعال که یک یا دو عضو داشته باشند که سمتی در شرکت ندارند، چه طور می‌تواند به فعالیت بپردازد؟ نحوه عضوگیری و اقدامات بعدی آن برای بازسازی و فعالیت چگونه خواهد بود؟

○ پاسخ:

تمامی شرکتهای تعاونی اعم از فعال و غیر فعال، مطابق با پرونده ثبتی و آخرین آگهی ثبتی صادره دارای هیأت مدیره و بازرس یا بازرسان به تعداد مقرر در اساسنامه مربوط می‌باشند و عدم حضور آنان در شرکت موجب سلب مسئولیت تصدی اداره امور و نظارت بر فعالیت تعاونی نمی‌شود. عضو یا اعضای باقیمانده می‌توانند با دسترسی به نشانی آخرین هیأت مدیره و بازرسان، مستقیماً یا از طریق ادارات تعاون، ضمن تذکر عواقب سوء ناشی از ترک مسئولیت، هیأت مدیره یا اکثریت آنان را به تشکیل جلسه جهت پذیرش افراد واجد شرایط داوطلب به عضویت و برگزاری انتخابات فراخوانده و به این ترتیب موجبات تجدید فعالیت شرکت را فراهم نمایند. در صورت عدم دسترسی به نشانی هیأت مدیره و بازرس یا بازرسان می‌توان با ذکر اسامی آنان در روزنامه کثیرالانتشار اقدام به فراخوانی آنان نمود.

□ پرسش:

دلیل این که در رسانه‌های گروهی از جمله رادیو، تلویزیون و روزنامه‌ها پیرامون عملکرد و نقش بخش تعاونی و فواید آن تبلیغ و ترویج نمی‌شود چیست؟

○ پاسخ:

برخلاف نظر ابرازی درباره نقش و عملکرد بخش تعاونی و اثرات سودمند آن در اقتصاد کشور در وسایل ارتباط جمعی به ویژه رادیو و تلویزیون مطالب و برنامه‌های متنوعی عرضه می‌شود.

□ پرسش:

در صورتی که مجمع عمومی فوق العاده مطابق با مقررات

اساسنامه شرکت، اخراج عضوی را از عضویت شرکت تصویب نماید، نحوه پرداخت حقوق عضو اخراج شده و نیز تعداد حاضرین در جلسه و آراء لازم جهت تصمیم‌گیری چگونه خواهد بود؟

○ پاسخ:

بر اساس نخستین اصلاحیه قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران که در تاریخ ۱۳۷۷/۷/۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و در روزنامه رسمی مورخ ۷۷/۸/۱۱ منتشر شده است، لازم است موارد زیر را در پاسخ به سئوالهای طرح شده متذکر گردد:

الف - هیچ یک از موارد ۳ گانه‌ای که در ماده ۱۳ قانون بخش تعاونی برای اخراج عضو پیش بینی شده قابل طرح و تصمیم‌گیری در مجمع عمومی فوق العاده نمی‌باشد و بنابراین اخراج عضو از تعاونی در چارچوب ماده مرقوم از قانون فقط در صلاحیت تصمیم‌گیری مجمع عمومی عادی است.

ب - مطابق با ماده ۱۵ اصلاحی قانون بخش تعاونی، در صورت لغو عضویت به سبب فوت، استعفاء، انحلال و اخراج، سهم و کلیه حقوق و مطالبات عضو برابر مقررات اساسنامه و قرارداد منعقد محاسبه و به دیون تعاونی تبدیل می‌شود و پس از کسر بدهی وی به تعاونی به او یا ورثه‌اش حداکثر ظرف ۳ ماه پرداخت خواهد شد. به این ترتیب وجه سهم یا سهام عضو اخراجی و مطالبات حقوق وی به میزانی که در اساسنامه تعیین می‌شود و قرارداد فیما بین اعضاء و شرکت محاسبه خواهد شد. اجرای این ماده مستلزم اصلاح ماده مربوط از اساسنامه و عقد قرار داد بین شرکت و اعضاء می‌باشد و با توجه به این که بر اساس بند ۲ ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی وزارت تعاون عهده دار تهیه اساسنامه تعاونیهاست و هم اکنون اصلاحات اساسنامه‌ها در دستور کار هیأت منتخب وزارت تعاون قرار دارد، تا ارسال اصلاحات اساسنامه‌ها یا نمونه‌های جدید آنها لازم است شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی از اقدام مستقیم در زمینه تطبیق اساسنامه خود با اصلاحات قانون خودداری نمایند و متعاقب اعلام نظر وزارت تعاون مجمع عمومی فوق العاده را برای تصویب اساسنامه جدید یا اصلاح مواد اساسنامه دعوت به تشکیل نماید. ضمناً برابر با اصلاح قانونی به عمل آمده سهم و حقوق و مطالبات عضو خارج شده می‌بایست حداکثر ظرف مدت سه ماه پرداخت شود.

ج - جلسات مجمع عمومی عادی در نوبت اول با حضور اکثریت اعضاء رسمیت می‌یابد و در صورت عدم حصول حدنصاب مزبور، در نوبت دوم با حضور هر تعداد از اعضاء رسمیت خواهد داشت. از طرفی بنا به تصریح تبصره ۲ ماده ۲۲ اصلاحی قانون، نحوه تشکیل مجمع عمومی مطابق با آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط وزارت تعاون تهیه می‌شود.

با توجه به اصلاحاتی که در هر دو مورد بالا در قانون بخش تعاونی به عمل آمده، برای تشکیل مجامع عمومی در هر تعاونی می‌بایست منتظر تصویب آیین‌نامه نحوه تشکیل مجمع عمومی توسط وزارت تعاون و ارسال آن به تعاونیها بود. ضمناً در مورد تصمیمات مجامع عمومی که با چه تعداد آرای قابل اتخاذ است، مطلبی ذکر نشده است. چنانچه در آیین‌نامه نحوه تشکیل مجمع عمومی این مورد پیش بینی نشده باشد، باید به مقررات اساسنامه مراجعه نمود.

□ پرسش:

آقای حسین اعتضادی مدیر عامل یکی از شرکتهای تعاونی مصرف کارگری خواستار اعلام شرایطی شده‌اند که به موجب قانون بخش تعاونی، هیأت مدیره تعاونیها باید واجد آنها باشند.

○ پاسخ:

طبق ماده ۲۸ اصلاحی قانون بخش تعاونی اعضای هیأت مدیره، مدیرعامل و بازرسان باید واجد شرایط زیر باشند:

۱- تابعیت جمهوری اسلامی ایران.

۲- ایمان و تعهد عملی به اسلام (در تعاونیها متشکل از اقلیت‌های

دینی شناخته شده در قانون اساسی تعهد عملی به دین خود)

۳- دارا بودن اطلاعات یا تجربه لازم برای انجام وظایف متناسب با آن تعاونی.

۴- عدم ممنوعیت قانونی و حجر.

۵- عدم عضویت در گروههای محارب و عدم ارتکاب جرائم بر ضد امنیت و جعل اسناد.

۶- عدم سابقه محکومیت ارتشاء، اختلاس، کلاهبرداری، خیانت در امانت، تدلیس، تصرف غیر قانونی در اموال دولتی و ورشکستگی به تقصیر.

انتقاد وارد بر این ماده، تجویز انتخاب بازرس یا بازرسان تعاونی اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی در ماده ۴۰ اصلاحی

قانون بخش تعاونی است. ضمن آن که در ماده قانونی اخیرالذکر بازرس حقوقی منحصر به مؤسسات حسابرسی نشده و به این ترتیب تعاونیها می‌توانند هر نوع شخص حقوقی از جمله شرکتهای تجاری را به عنوان بازرس خود انتخاب نمایند، تکلیف اشخاص حقوقی که به عنوان بازرس تعاونی انتخاب می‌شوند از حیث احراز شرایط مقرر در ماده ۲۸ قانون با توجه به ماهیت حقوقی آنها که قابل انطباق با برخی از شرایط مذکور در ماده ۲۸ نمی‌باشد، معین نشده است زیرا شرایط ۶ گانه تعیین شده در این ماده در مورد اشخاص حقیقی مصداق دارد. این اشکال در مورد اعضای حقوقی شرکتهای تعاونی که تمایل به عضویت در هیأت مدیره را داشته باشند وجود دارد.

□ پرسش:

آقای رحیم برزمهری رئیس هیأت مدیره یکی از شرکتهای تعاونی تولیدی با اشاره به این که با استعفای بازرس اصلی، از بازرس علی‌البدل دعوت شده که به عنوان بازرس اصلی انجام وظیفه نمایند. متعاقب دعوت به عمل آمده بازرس علی‌البدل نیز اقدام به ارسال استعفای خود از سمت مزبور نموده، خواستار راهنمایی در مورد نحوه اقدام شرکت در این مورد شده‌اند.

○ پاسخ:

گرچه در قانون بخش تعاونی حکمی در این باره ملاحظه نمی‌شود لیکن بر اساس قوانین سابق تعاونی که کماکان معتبر است استعفای عضو هیأت مدیره یا بازرس تا زمانی که شخص دیگری به سمتهای مزبور انتخاب نشده، نسبت به انجام وظایفی که به موجب قانون و اساسنامه بر عهده عضو مستعفی گذارده شده، رفع تکلیف و مسئولیت نمی‌کند. مقتضی است در چنین مواردی مجمع عمومی عادی تشکیل شده و اشخاص دیگری به سمت بازرس اصلی و علی‌البدل انتخاب شوند.

□ پرسش:

آقای عظیم دلگشا بازرس یک شرکت تعاونی این پرسش را طرح کرده‌اند که آیا با توجه به اصلاحیه قانون بخش تعاونی می‌توان اشخاص حقوقی را به عضویت شرکت تعاونی مصرف پذیرفت؟

○ پاسخ:

با توجه به این که شرکتهای تعاونی مصرف برای تأمین مایحتاج مصرفی اعضاء و خانواده‌های آنان تشکیل می‌شوند و اشخاص

حقوقی به مواد مصرفی قابل عرضه توسط تعاونیه‌های مصرف نیاز ندارند و فاقد خانواده می‌باشند، مجاز به عضویت در تعاونیه‌های مصرف نمی‌باشند. تجویز عضویت اشخاص حقوقی در شرکتهای تعاونی به شرح ماده ۸ اصلاحی قانون بخش تعاونی، در تمام انواع تعاونیه‌ها عمومیت ندارد. کما این که در شرکتهای تعاونی مسکن تأمین کننده نیاز اعضا نیز عضویت اشخاص حقوقی موضوعیت نداشته و تجویز قانونی مزبور علی‌الاصول در مورد تعاونیه‌های صاحبان صنایع که معمولاً پروانه بهره‌برداری آنها به نام اشخاص حقیقی یا حقوقی صادر می‌شود و یا شرکتهای تعاونی توزیع صنفی که طبق مقررات قانون نظام صنفی اشخاص حقوقی نیز می‌توانند پروانه کسب دریافت نمایند و برخی دیگر از انواع تعاونیه‌ها که اعضای حقیقی و حقوقی آنها در تأمین نیازمندیهای خود از طریق تعاونی وجه اشتراک دارند قابل اجرا بوده و اشکالی ایجاد نخواهد کرد.

□ پرسش:

آقای مجید انصاری فر بازرس یک شرکت تعاونی معدنی سنوال کرده‌اند که آیا دارندگان حق امضای مجاز تعاونی می‌توانند حق امضای خود را برای مدتی به عضو دیگری از هیأت مدیره یا عضو عادی تعاونی یا به غیر عضو تفویض نمایند؟

○ پاسخ:

در بند ۱۰ از وظایف و اختیارات هیأت مدیره (ماده ۲۷ قانون بخش تعاونی) هیأت مدیره موظف شده است یک یا دو نفر از اعضای هیأت مدیره را به اتفاق مدیر عامل برای امضای قراردادهای و اسناد تعهد آور تعاونی تعیین و معرفی نماید. هر تغییری در دارندگان حق امضای مجاز برای موارد یاد شده ولو برای مدت موقت در محدوده بند ۱۰ و با تصویب هیأت مدیره امکان‌پذیر است. به این ترتیب هیچ یک از دارندگان امضای مجاز تعاونی نمیتوانند حق امضای خود را به شخص دیگری اعم از عضو هیأت مدیره یا غیر آن تفویض نمایند. در مورد عضو عادی یا غیر عضو تعاونی، هیأت مدیره نیز مجاز به تعیین و تصویب تفویض اختیار امضای مجاز شرکت به آنان نمی‌باشد.

□ پرسش:

عضو هیأت مدیره یکی از شرکتهای تعاونی مسکن که خواسته‌اند از ذکر نامشان در مجله تعاون خودداری شود این

پرسش را طرح کرده‌اند که در چه صورتی اعضای هیأت مدیره می‌توانند حقوق و مزایا دریافت نمایند و آیا پرداخت حقوق و مزایا به عضو هیأت مدیره مستلزم تحویل سودخالص سالانه در تعاونی است یا خیر؟

○ پاسخ:

قبل از اصلاح قانون بخش تعاونی، خدمات هیأت مدیره در تعاونیه‌ها رایگان و مجانی بوده است لیکن به موجب تبصره ۵ ماده ۲۶ قانون اصلاح قانون بخش تعاونی، اعضای هیأت مدیره هر تعاونی می‌توانند با تصویب مجمع عمومی (عادی) مشروط بر آن که از محل دیگری حقوق نگیرند، با رعایت حداقل و حداکثری که در آیین نامه مصوب وزارت تعاون تعیین می‌شود، حقوق و مزایا دریافت نمایند.

□ پرسش:

آقای غلامعلی سرمدی مدیر عامل یک شرکت تعاونی مصرف محلی با اشاره به این که از بدو تصدی این سمت حقوق و مزایای ماهانه خود را با تصویب هیأت مدیره دریافت کرده است و معهداً این اقدام مورد اعتراض و مخالفت اداره کل تعاون استان واقع گردیده، خواستار توضیح علت آن شده‌اند.

○ پاسخ:

با توجه به این که مطابق با بند ۳ ماده ۲۷ قانون بخش تعاونی، هیأت مدیره موظف شده میزان حقوق و مزایای مدیر عامل را جهت تصویب به مجمع عمومی پیشنهاد نماید و از طرفی در قسمت اخیر ماده ۲۹ قانون قید شده که وظایف و اختیارات و حقوق و مزایای مدیر عامل طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد هیأت مدیره به تصویب مجمع عمومی (عادی) خواهد رسید لذا هیأت مدیره تعاونی مجاز نیست بدون تصویب مجمع عمومی عادی، رأساً حقوق و مزایای مدیر عامل را تعیین و پرداخت نماید. مگر آن که قبلاً مجمع عمومی عادی میزان حقوق و مزایای مدیر عامل را به پیشنهاد هیأت مدیره مشخص کرده و محدودیت زمانی برای آن قائل نشده باشد که در این صورت هیأت مدیره مجاز است بر اساس مصوبه مجمع عمومی و رعایت حداقل و حداکثر آن و شرایط احتمالی مربوط، اقدام به تعیین حقوق و مزایای مدیر عامل نماید. به احتمال قوی علت مخالفت اداره کل تعاون استان، فقدان مصوبه مجمع عمومی در این مورد بوده است. در این صورت پیشنهاد می‌شود هر چه سریعتر مجمع عمومی عادی شرکت تشکیل شده و بنا به پیشنهاد هیأت مدیره در مورد تعیین حقوق و مزایای مدیر عامل تصمیم‌گیری نماید.